

Forfatter: Heiberg, P. A.

Titel: Udrag fra Rigsdalers-Sedlens Hændelser

Citation: Heiberg, P. A.: "Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter", i Heiberg, P. A.: *Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter*, udg. af Otto Borchsenius ; Fr. Winkel Horn , 1884, s. 128. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergpa01val-shoot-idm140167181588624/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Peter Andreas Heibergs Udvalgte Skrifter

til ham løs fra Stalden, og snart skal du se ham spille omring i Marken og fordrive den Sogdom, som din Hjælmskab bragte ham paa Halsen. Du derimod er fri, ikke bunden med nogen Vrime, og dog vil du heller, midt iblandt dine Buder, midt i dine Forlystelser, se den viltsige Kobogta nærme sig, end forjage den ved mindre Veklyst, mindre særkende Forlystelser og mere gavnligt Arbejde, hvorved du kan opnaa den sandede og jomnlige Lykkeligbed. Men hvem er nu lykkelig, enten du eller din Hund og din Gæst? — — O! snart skal Smærterne vane Tilværelsen ud af dig og forvandre dig i dine egne Dyr, naar du med Stansfuldhed maa erkjende: Mennesket er stolt til større Lykkeligbed end Dyrene, men det er selv Stolt i, at det ikke nyder saa stor Lykkeligbed som de.

II. Vi have nu saaledes betragtet den første Del af vores Afhandling, hvorfra vi vil gaa over til den anden Del, hvori vi skal undersøge: Om den uheldige Del af Menneskene overhovedet ere mere uheldige end Dyrene i lige Forhold? Her mader os nu strax den forhen omtalte og uomstødelige Sætning: at ingen Slabning, den være sig mere eller mindre fornuftig, er bestemt til Lidelser eller til at være uheldig. Ikke des mindre se vi utallige Slabninger af alle Arter at lide under Lidelsers og Uhelders tunge Dyrde. Hvorfra ere nu disse Uhelder komne, og hvad er deres Oprindelse? Vores Religion siger os, at Menneskene selv bragte Uhelden ind i Verden over sig selv: og i hvor meget end Fornæsten vrier sig, saa kan den dog ikke nægte, at jo Menneskene ogsaa ere de, der have bragt Lidelsersens Nag over deres uheldige og mindre fornuftige Medmennesker. Mange vilde vel strax sige: desto uheldligere ere Dyrene, fordi de af andre ere fortrede i de Lidelser, som de nu uden egen Brøde maa bære: men hertil kan man igjen svare: saa meget desto uheld-

ligere ere Menneskene, fordi de vide, at saa mange uheldige Slabninger maa lide for deres Stolt. Si undersøge hvem der har det heri, hører ikke til min Hensigt, og lannede ikke engang Umagen, om endog Underjagelsen herre hede, da jeg er meget tilbøjelig til at anse en saadan Underjagelse som en af de aldeles unødvendige Finesser i Materiens Behandling.

Der gives uden Tvivl dem, der vilde slutte paa følgende Maade: Er Frihed et Gode, saa er Slaveri et Onde; nu ere Dyrene skabte til Slaveri: altsaa ere Dyrene, fra denne Side betragtede, uheldige. Syllogismen lader ved første Blikket at være meget rigtig; dog vil den formodentlig tabe meget, naar man lidt nøje vil eftertænke de følgende Sætninger: det gode og onde, Lykke og Ulykke i Verden, beror ikke saa meget paa Tingenes egen Bestaffenhed som paa andre Omstændigheder. Rangfuldige hylde, ja endog moraliske gode Ting blive under visse Omstændigheder skadelige, og tvært imod. Mad og Drikke ere naturligen gode Ting, og dog vil man vel ikke nægte, at der gives de Sygdomme, hvori en eller anden Slags Mad og Drikke vilde befordre Døden. Straf er et Onde, saa vel syndt som moralisk, men naar dette Onde anvendes paa sit fornødne Sted, saa bliver det upaatvibteligen et moralisk Gode. Skjænk Slaven sin Frihed, da vil han kunne ernære sig ved sit Arbejde; men lad Huglen styre ud af sit Bur, og upaatvibteligen vil han snart enten blive et Dyr for Hungeren eller for den første, den bedste Rovfugl. Sigeteds kan vi ikke kalde det et Onde, hvis modtagne vi det ikke kjende til. En Fugl, der er opjagt i et Bur, kan ikke jorge for Frihed, det er en Ting, som han ikke kjender, og ignoti nulla est cupido. Men lad os endog saa tilstaa Slutningen i sin fulde Omfang, saa vil jeg sværge igjen: hvor mange Mennesker gives der, som ikke ere Slaver? Næppe et eneste. Dyrenes og Menneskenes Slaveri er ifftens deri forskjelligt, at Menneskene have, som oftest, mangfoldige Herrer over sig,

ignoti nulla est cupido, hvad man ikke kjender, attrax man ille.

Petermarquidenslæben Hans „Lantt herte og Kæmplinge til Bøndernes Brug“ er haand med udbræde Strest. Det udkom 1770 og blev siden oplagt paa nu mange Gange.